ΣΠΥΡΟΣ ΣΚΥΛΛΟΔΗΜΟΣ, από την κα Mongolfier

Ο Σπύρος περνούσε κοντά από την Βετέρνιτζα. Ήταν μόνος και κατευθυνόταν προς το γεφύρι Κόρακος για να διασχίσει το ποτάμι. Ο δρόμος του δεν ήταν οι άκρες του δάσους. Οι βοσκοί τον είχαν συμβουλεύσει να βρει τα λημέρια του, διότι ο Γιουσούφ Αράπης ήταν στο Σύντεκνο, και όλα έτρεμαν μπροστά του. Ο Σπύρος ποτέ δεν αισθάνθηκε να τρέμει. Έσφιξε λοιπόν το ζωνάρι του και περπατούσε. Περπατούσε γρήγορα γιατί η νύχτα πλησίαζε. Την ώρα που έπεφτε το λυκόφως, έφθασε στο σταυροδρόμι του δάσους. Γονάτισε, ακούμπησε το κεφάλι του στα ενωμένα χέρια του και προσευχήθηκε. Προσευχήθηκε για πολλή ώρα γιατί είχε θλίψη στην ψυχή του. Τα αηδόνια αρχίσαν να νανουρίζουν τα μικρά τους με τα πιο γλυκά τραγούδια. Ο Κλέφτης δεν κουνήθηκε. Η νύχτα ήρθε, τα κλαριά την έκαναν ακόμα πιο σκοτεινή, και η σελήνη δεν είχε καθόλου ανέβει. Ο Σπύρος δεν είχε ποτέ ανησυχήσει, όταν όμως γυρνώντας το βλέμμα τριγύρω του συνάντησε μόνο σκοτάδια, σκέφτηκε τα άδεια μονοπάτια, τα σύνορα, τα έλη: τότε αισθάνθηκε κουρασμένος. Κάθησε, τράβηξε τα όπλα που βάραιναν το ζωνάρι του, τα ακούμπησε και κοιμήθηκε παραδίπλα. Ο ύπνος του ήταν βαρύς. Όταν ο Σπύρος ξύπνησε, τα μέλη του ήταν πιο κουρασμένα απ' όταν αποκοιμήθηκε. Άνοιξε τα μεγάλα του μάτια, με μία τρομερή κίνηση. Έξι Αλβανοί που τον φύλαγαν παραμέρισαν με τρόμο: είχαν πιάσει το Παλικάρι στον ύπνο του. Οι εχθροί του κρατούσαν τα όπλα του, τα ωραία επαργυρωμένα με γυαλιστερό ασήμι όπλα του. Τα μάτια του περήφανα και τρομερά, και το δασύ μουστάκι του έκαναν τον Αρναούτη να τρέμει, αλλά δεν έσπαγαν τα σίδερα του Κλέφτη. Έπρεπε να περπατήσουν. Ο Σπύρος πήγαινε μπροστά, και ήταν η πρώτη φορά που οι Αλβανοί έβλεπαν τους φαρδιούς του ώμους. Τον έκαναν να προχωράει μπροστά τους, κρατώντας την άκρη της αλυσίδας και τις γεμισμένες πάντα κάννες των ντουφεκιών τους. Τον οδήγησαν μέχρι το Σύντεκνο.
«Είναι ένας Σκυλλοδήμος!» είπαν οι βάρβαροι, «ένας Αρματωλός που έγινε Κλέφτης! Ένας εχθρός του Ρούμελη Βαλεσή.» *[=διοικητή της Ρούμελης]* «Εάν είναι εχθρός του Αλή, λέει ο Γιουσούφ *[ο Γιουσούφ ήταν αδερφός του Αλή, πασά των Ιωαννίνων]*, φέρτε τον αμέσως στα Γιάννενα. Αυτός που βύζαξε το γάλα της μητέρας μου γνωρίζει πώς να μεταχειρισθεί τους εχθρούς του.»
Τον έδεσαν λοιπόν πάνω σε ένα άλογο. Τρία μερόνυχτα περπατούσαν χωρίς να σταματήσουν για να πιούν, να φάνε ή να κοιμηθούν. Θα πέσει στα γόνατα μπροστά στον Πασά, έλεγαν οι φύλακές του. Κάνει τον περήφανο, αλλά ο πόνος θα τον υποβάλει: θα φωνάξει Αλάχ! Και δεν θα εισακουσθεί. Θα ζητήσει έλεος και δεν θα το λάβει! Επιτέλους, την τέταρτη μέρα έφθασαν στα Γιάννενα.
Ο Πασάς, καθισμένος στο χαλί του θώκου του, στο χρυσό και κυανούν δωμάτιό του, κρατούσε το τσιμπούκι του στο χέρι: ο καπνός έφθανε μέσα στο στόμα του διαμέσου κεχριμπαρένιων μακριών καναλιών, δροσισμένος από ροδόνερο και άνθη πορτοκαλιάς από την Χίο. Δεξιά του, ένας Κιρκάσιος με μάτια υγρά, κρατούσε το σερμπέτι. Αριστερά του, ένας όμορφος νέος Έλληνας (όνειδος για τον πατέρα του και τους δικούς του) παρουσίασε τον καφέ μέσα σε χρυσή κανάτα με χερούλι και πόδι. Ο Αγάς ήρθε. Είπε ότι πήγαινε έναν στον Σκυλλοδήμο. Ο Αλή αναστηλώθηκε. Τα μάτια του γυάλιζαν, το μουστάκι του γύρισε, γέλασε. Ο Σπύρος οδηγήθηκε ενώπιον του Πασά, τα σχοινιά που τον έδεναν τόσο χρόνο, είχαν μπει στις σάρκες του, οι αλυσίδες είχαν σκάψει σημάδια στο πετσί του, αλλά το βήμα του ήταν θηριώδες και κρατούσε το μέτωπο ψηλά. «Γιέ της ψυχής μου, του είπε ο Πασάς, δεν ξέρεις πόσο σε λάτρευα πάντα, εσένα και τους δικούς σου. Γιατί θέλετε ο καλύτερος φίλος σας, ο πατέρας σας να γίνει εχθρός σας; Μα αυτό δεν γίνεται. Φέρε μου τα αδέρφια σου. Γίνε μου πιστός. Γίνετε Τούρκοι, και θα κάνω τα αδέρφια σου αρχηγούς Αρματολικιών, και θα είσαι ο

Δερβέν-Αγάς μου.» Οι Σκυλλοδήμοι δεν υποτάσσονται ποτέ στους Πασάδες, οι Κλέφτες δεν γίνονται ποτέ αδέρφια των Αλβανών, και τα γεράκια των Αγράφων θα φωλιάσουν με τις αλεπούδες της πεδιάδας, την ημέρα που οι Έλληνες θα γίνουν Τούρκοι.» είπε ο χριστιανός. Ο Πασάς έγινε έξαλλος, του ανέβηκε το αίμα στο κεφάλι, και ο Σπύρος οδηγήθηκε στο κάτεργο όπου το νερό τρέχει κατά μήκος των τειχών, όπου το βατράχι και το φίδι έρπουν μέσα στην λάσπη, και στο βάθος του οποίου οι ακτίνες του ήλιου δεν φθάνουν ποτέ. Οι σιδερένιες μπάρες είναι χοντρές, το μικρό άνοιγμα ψηλά στον τοίχο είναι στενό, το δάπεδο χαμηλό. Δυνατοί σιδερένιοι χαλκάδες γύρω από τα μπράτσα του ενωνόντουσαν με αλυσίδες, και οι γάμπες του, σε απόσταση η μία με την άλλη, είχαν δεθεί σφιχτά σε χοντρές σανίδες ξύλου έτσι ώστε ο θαρραλέος να μην μπορεί να βρει ησυχία μέσα στις οδύνες του, και να αποφύγει την κρύα επαφή των ερπετών. «Ορίστε, εδώ για τρεις μέρες», είπε ο δεσμοφύλακας, ξανακλείνοντας τις γρίλιες και αμπαρώνοντας. «Όταν η γιορτή του Βαϊραμιού περάσει, θα είναι οι αητοί του ουρανού που θα κρατήσουν το κεφάλι του σκύλου, και τα ψάρια της λίμνης που θα περιποιηθούν το σώμα του.»
Τις πρώτες μέρες, ο Σπύρος σκεφτόταν τα βουνά, τις ψηλές κορυφές όπου μόνο τον ουρανό έχει κανείς γύρω του, τα σκεπασμένα μονοπάτια μέσα στα μεγάλα δάση όπου οι ακτίνες του ηλίου δεν εισχωρούν, και όπου δεν ακούγεται παρά η μικρή φωνή του σκίουρου που κάνει τρύπες και σπάει τα κουκουνάρια, και πηδάει από κλαρί σε κλαρί. Σκεφτόταν και τον αητό που κατοικεί στον άνεμο, και την Παναγία που κατοικεί στους ουρανούς. Αλλά την Τρίτη μέρα, η καρδιά του σφίχτηκε. Ο πνιχτός αέρας του πόναγε τα μάτια. Σκεφτόταν τα τρία αδέρφια του που τον φώναζαν από ηχώ σε ηχώ, την μητέρα του, την αρραβωνιαστικιά του, που δεν θα τον ξαναδούν! Σήκωσε το βλέμμα του προς το θλιβερό άνοιγμα του τοίχου, μία αχτίδα της σελήνης έμπαινε, και για πρώτη φορά, η φυλακή του φωτίστηκε. Τα μάτια του άνοιξαν διάπλατα. Το βλέμμα του περιηγήθηκε στα μαύρα τείχη και σταμάτησε στο λασπώδες έδαφος. Κάτι γυάλιζε: ο Σπύρος έσκυψε, τέντωσε τα μπράτσα του για να το φτάσει, και δεν μπόρεσε. Ξαναπήρε την στάση που είχε προηγουμένως, σκυφτός γιατί δεν μπορούσε να σηκωθεί, και προσευχήθηκε στον Θεό. Ξαναέσκυψε, τέντωσε τον λαιμό του, στερέωσε το βλέμμα του, και είδε ότι επρόκειτο για σίδερο, αλλά δεν μπόρεσε να το πάρει. Σε στάση μετάνοιας προσευχήθηκε στην Παναγία: έτσι λοιπόν, ξαπλωμένος κατά μήκος, με τραβηγμένη την αλυσίδα του, το δεξί του χέρι τεντωμένο, άρπαξε το σίδερο: ήταν μία λάμα, μια δυνατή λάμα από στιλέτο, με μία λαβή σε σχήμα σταυρού, θαμμένη μέσα στην λάσπη. Μόλις την άγγιξε αισθάνθηκε δυνατός, δούλεψε με ζέση και υπομονή το σίδερο και ο ένας χαλκάς έπεσε. Δέκα φορές πιο δυνατός, δούλεψε ακόμα, και, χαρούμενος, μπόρεσε να σηκώσει τα χέρια του ελεύθερα στον ουρανό. Απελευθέρωσε τα πόδια του από τις σανίδες, ήταν πρησμένα: μετά βίας τον βαστούσαν. Αλλά σκέφτηκε την ελευθερία του, τα αγαπημένα του βουνά, την παρθένο του Μακρύ Νερό, και η δύναμη και η ευλυγισία του επανήλθαν. Όλα έγιναν, όλα ήταν εύκολα. Μέτρησε με το μάτι το τείχος. Τα πνεύματα της Κόλασης τον είχαν χτίσει: οι πέτρες ήταν σφραγισμένες μεταξύ τους, καμία ανθρώπινη δύναμη δεν θα μπορούσε να τις αποχωρίσει. Σκάλισε μέσα στο συνδετικό υλικό με το στιλέτο του για να χαράξει μία σκάλα, το ατσάλι έσπασε μέσα στα πετραδάκια και η λαβή σε σχήμα σταυρού τού έμεινε στο χέρι. Ρίχτηκε με όλες του τις δυνάμεις ενάντια στις μαγικές πέτρες, και προσπάθειες που θα μπορούσαν να μετακινήσουν βράχους, δεν μπόρεσαν να τις κλονίσουν. Αποκαμωμένος, κάθισε στις τάβλες που προηγουμένως έσφιγγαν τις γάμπες του, και έκλαψε. Δεν είχε κλάψει από τον καιρό που η μάνα του τον κρατούσε αγκαλιά γιατί έβρισκε το μαλλί του μικρού προβάτου πολύ τραχύ, και το χορτάρι πολύ υγρό και πολύ κρύο για να τους εμπιστευθεί τα ντελικάτα μέλη του μικρού μωρού. Καημένε Σπύρο! Ξαναείδε την ελευθερία, και ξανακατέβασε τα

μπράτσα του εκνευρισμένος. Και η καρδιά του ράγιζε, γιατί είχε ελπίσει. Αυτά τα ελαφριά πόδια που είχαν ανέβει με φόρα τα απότομα βράχια του Boubislas *[κορυφή στα Ακαρνανικά όρη]*, δεν μπορούσαν να περάσουν ένα τείχος που γύριζε σε θόλο. «Ω Παρθένος, λυπηθείτε με! Λυπηθείτε με, εσείς ευλογημένη από όλες τις γυναίκες!» Και τα χέρια του, σηκωμένα προς έναν ουρανό που δεν μπορούσε να δει, τεντωνόντουσαν με δυσκολία. «Όχι, δεν θα πεθάνω σαν το σκυλί, είπε στο τέλος, την ώρα που είπε ο Αλβανός, όταν θα έχω καταβληθεί από τα βασανιστήριά μου! Όχι.» Αυτοί που κουβάλησαν τον γενναίο, δεν είχαν τολμήσει να αγγίξουν το ζωνάρι του. Έπρεπε, μαζί με την πουκαμίσα του και την φουστανέλα του να χρησιμεύσουν ως πληρωμή στον δήμιό του. Το ξετύλιξε, και εκτόξευσε πολλές φορές ην άκρη του προς τον φεγγίτη, με την ελπίδα να περιτυλιχτεί ένα από τα σίδερα στις πτυχές του υφάσματος. Έτσι είχε βοηθήσει τον εαυτό του μερικές φορές, με ένα σχοινί δεμένο σε μία από τις προβολές ενός βράχου για να τον κατέβει ή να τον ανέβει. Λυπήθηκε που δεν είχε το μακρύ μάλλινο σχοινί με το οποίο στο παρελθόν έδενε τον Τούρκο αιχμάλωτο και τον ποταπό σκλάβο του κάμπου, όταν τους οδηγούσε στα βουνά του σαν ένα κοπάδι κριάρια προς πώληση. Όμως το σχοινί χρειάστηκε για να τον δέσουν στο άλογο που τον οδήγησε σ' αυτό το μακρύ μαρτύριο, την φυλακή. Το ζωνάρι του ήταν τώρα η μόνη του ελπίδα, όμως η άκρη, ξεφτισμένη από την βλάστηση, μόλις και ξετυλιγόταν στον υγρό αέρα της κρυψώνας, και ξανάπεφτε ασταμάτητα μέσ' στα χέρια του. Δένει πάνω της το ένα περικάρπιο από τις χειροπέδες του, κοιτάει αρκετή ώρα τα κάγκελα που φωτίζονταν ακόμα από την σελήνη, το μάτι του μετράει τα κενά τους που είναι γεμάτα από έναν φωτεινό ατμό, το δεξί του χέρι ζυγιάζει αρκετή ώρα το σίδερο που είναι διπλωμένο μέσα στο ζωνάρι του, το εκτοξεύει τελικά. Η άκρη διέσχισε τον φεγγίτη, και, περνώντας πάνω από ένα από τα κάγκελα, ξαναπέφτει μέσα στην φυλακή, όπου κρέμεται σε μερική απόσταση από τον θόλο. Ο Σπύρος σηκώνει την άλλη άκρη που συγκράτησε μέσα στο αριστερό του χέρι, το περικάρπιο κατεβαίνει λίγο, αλλά είναι ακόμα πολύ ψηλά. Τι πειράζει; Ο Κλέφτης ξαναβρήκε όλη την ελαστικότητα των κνημών του: σπρώχνει το έδαφος με το πόδι, εκτινάσσεται, βαστάει και τις δύο άκρες του ζωναριού και, κρεμασμένος από τους δυνατούς καρπούς του, σκαρφαλώνει, άγγιξε τα κάγκελα, αγκιστρώθηκε σε αυτά, αναπνέει τον αέρα του βάλτου και τον βρίσκει καθαρό. Με την λαβή του σουγιά, χτυπάει το τσιμέντο πού σφράγιζε τις γρίλιες. Το δίχως άλλο, η καλή Παρθένος τον βοηθούσε. Χωρίς αμφιβολία, δεν ήταν άδικα που αυτή η ακτίνα, που έμοιαζε να έρχεται από την σελήνη, διαπερνούσε τον σοβά, την πέτρα και το σίδερο. Τα χρησιμοποιούσε, τα αποσυνέδεε το ένα απ' το άλλο, και γινόταν πιό σθεναρός. Στο τέλος, ένα από τα σίδερα κλονίζεται: μία τελευταία προσπάθεια και ξεκόλλησε από την πέτρα. Ο κρότος από το γκρέμισμα ήταν τρομακτικό. Ο γενναίος, ο μισός έξω, έτρεμε μήπως ακούσει την κραυγή ενός θορυβημένου φρουρού, αλλά ήταν το τέλος του Ραμαζανιού, ήταν η γιορτή του Βαϊραμιού! Ποιός Μουσουλμάνος λίγο ευσεβής, θα έκανε σκοπιά; Ποιος άπιστος ήταν σε νηστεία; Όλες οι πόρτες ήταν ανοιχτές, και οι φήμες εύθυμες, οι βολές των τουφεκιών, τα πιστολίδια, οι επευφημίες , οι φωνές των μουεζίνων δεν θα άφηναν να ξεχωρίσει κανείς τον θόρυβο μιάς καστροφυλακής που γκρεμίζεται. Όλα ήταν κατάλληλα για την απόδραση. Η ίδια ζώνη που είχε βοηθήσει τον Σπύρο να ανέβει στον φεγγίτη, τον βοήθησε να μειώσει την πτώση του, χρειαζόταν να πηδήξει σαράντα πόδια για να βρεθεί στο υγρό χώμα του έλους. Κρυμένος στα καλάμια της όχθης της λίμνης, ο κακόμοιρος πέρασε τρεις μέρες έχοντας μόνο το κεφάλι του πάνω από το νερό, και συχνά αναγκασμένος να το βουτήξει κι αυτό στο νερό. Οι έρευνες ήταν ακριβείς και σκληρές. Άκουγε τις εκφράσεις λύσσας των δεσμοφυλάκων του. Ο Αλή το είχε ορκιστεί: εαν δεν έβρισκαν τον Κλέφτη, ο δεσμοφύλακας και ο φρουρός θα πλήρωναν με την ζωή τους την

αμέλεια και την προδοσία τους. Αυτοί ήταν που πάχυναν τα ψάρια της λίμνης, διότι κάτω από ένα ωραίο σεληνόφως, ένα μονόξυλο* έπλευσε με το ρεύμα μέχρι το μέρος που ο Σπύρος ήταν κρυμένος. Μπήκε στην εύθραυστη βάρκα. Το αεράκι τον έσπρωξε μέχρι τα αγαπημένα του βουνά. Ξαναείδε τα λημέρια του σκεπασμένα με φρέσκα φυλλώματα. Ξαναβρήκε τα φιλιά των αδελφών του, και οι αετοί, κυνηγημένοι από τις τρύπες των βράχων από τους χαρούμενους αλαλαγμούς, έλεγαν μεταξύ τους: «Είναι τα Παλικάρια του Σπύρου που ξαναβρήκαν τον αρχηγό τους!».

Αδελαΐδα Μονγκολφιέ
(φιλολογικό Γυμνάσιο)

* κανώ κατασκευασμένο μέσα σε κορμό δέντρου, που μπορεί να χωρέσει ένα άτομο ή δύο το πολύ, και το οποίο χρησιμοποιείται στο κυνήγι της πάπιας στην λίμη των Ιωαννίνων.